

مروری بر کلیات لایحه بودجه ۱۴۰۳

عاطفه غلامی^۱

چکیده

لایحه بودجه ۱۴۰۳ برخلاف سال‌های گذشته قرار است در دو بخش جداگانه به مجلس ارایه گردد. بخش نخست این لایحه با عنوان احکام، سقف منابع واگذاری دارایی‌های مالی و سرمایه‌ای، منابع هدفمندی یارانه‌ها و مفروضات از سوی دولت به مجلس ارایه شده است. کلیات این بخش از لایحه، در ۷ فصل تنظیم شده است که براساس آن، سقف بودجه کل کشور در سال آینده برابر با ۶۴۷۸/۷ همت برآورد شده است که در مقایسه با قانون بودجه سال ۱۴۰۲، رشد ۲۹/۷٪ تجربه کرده است. بررسی کلیات مصوب این لایحه توسط مجلس شورای اسلامی، نشان می‌دهد برخلاف لایحه اولیه دولت، میزان تراز عملیاتی در سال آینده در مقایسه با قانون بودجه ۱۴۰۲ افزایش قابل خواهد داشت که می‌تواند احتمال افزایش کسری بودجه در سال آینده را تشدید نموده و تبعات منفی برای اقتصاد کشور به دنبال داشته باشد.

واژگان کلیدی: لایحه بودجه ۱۴۰۳، قانون بودجه ۱۴۰۲، تراز عملیاتی.

مقدمه

بخش نخست لایحه در ۷ فصل شامل احکام، سقف منابع، سقف درآمد و تراز عملیاتی، سقف واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای، سقف واگذاری دارایی‌های مالی، منابع هدفمندی یارانه‌ها و مفروضات پیش‌بینی منابع و مصارف بودجه تهیه شده است. در فصل احکام، ۱۶ تبصره از جمله تأمین مالی، حمایت از اشتغال، شفافیت و انضباط بودجه‌ای، رابطه مالی دولت و نفت، عوارض و مالیات، آب و کشاورزی، نفت و گاز، هدفمندی یارانه‌ها، صنعت و معدن، مسکن و حمل‌ونقل مورد توجه قرار گرفته است. در هریک از تبصره‌های ۱۶ گانه، برنامه یک‌ساله دولت و هزینه‌ها و محل تأمین آن‌ها ارائه شده است. در بررسی تصویر کلان لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ می‌توان اشاره کرد که بودجه کل کشور در سال ۱۴۰۳،

لایحه بودجه سال ۱۴۰۳، نخستین بودجه برنامه هفتم توسعه به شمار می‌آید که باید زمینه تحقق اهداف برنامه هفتم توسعه را فراهم کند. قرار شده است لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ برخلاف بودجه سال‌های اخیر، در دو بخش شامل الف- احکام، سقف منابع، سقف واگذاری دارایی‌های مالی و سرمایه‌ای، منابع هدفمندی یارانه‌ها و مفروضات و ب- جداول تفصیلی به مجلس برای بررسی و طی مراحل قانونی ارائه شود. دولت بخش نخست لایحه بودجه را در آذر به مجلس ارائه کرد. این لایحه از سوی مجلس شورای اسلامی مورد بررسی قرار گرفته و برخی اصلاحات بر آن اعمال شده و برای بررسی و تصویب نهایی به شورای نگهبان ارسال شده است.

در فصل دوم، به بحث سقف منابع بودجه اشاره شده است. در این فصل درآمد منابع عمومی دولت برای سال ۱۴۰۳، ۲۴۶۲ همت برآورد شده که در مقایسه با قانون بودجه سال ۱۴۰۲، ۱۸/۲ درصد رشد داشته است. در این بخش بیشترین بار منابع بودجه به درآمدها اختصاص یافته که در این میان، درآمدهای مالیاتی با رشد ۴۹/۸ درصدی در مقایسه با سال ۱۴۰۲ برآورد شده است. همچنین، رشد قابل توجه در سود سهام شرکت‌های دولتی (۷۶/۵ درصد) و درآمد حاصل از فروش کالا و خدمات (۷۵ درصد) در لایحه بودجه در منابع بودجه سال ۱۴۰۳ پیش‌بینی شده است. براین اساس، تراز عملیاتی بودجه سال ۱۴۰۳ (تفاوت بین درآمدها و هزینه‌ها)، ۳۰۷/۹ همت برآورد شده است که در مقایسه با قانون بودجه سال ۱۴۰۲، ۳۲/۳ درصد کاهش یافته است. می‌توان ادعا کرد که دولت در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ کوشیده است هزینه‌های خود را مدیریت کند و منبع تأمین هزینه‌ها بیشتر از محل مالیات‌ها باشد؛ هرچند در تحقق این میزان مالیات برآورد شده، نااطمینانی وجود دارد.

در فصل واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای، منابع حاصل از نفت و گاز و فراورده‌های نفتی، ۵۸۵/۲ همت برآورد شده است که در مقایسه با قانون بودجه سال ۱۴۰۲، به میزان ۳ درصد کاهش یافته است. براین اساس، به‌رغم رشد هزینه‌ها در بودجه سال آینده، میزان وابستگی منابع عمومی به نفت کاهش یافته است. برآورد درآمدهای نفتی در بودجه ۱۴۰۳ مبتنی بر فروشی مانند مقدار صادرات نفت خام و میعانات گازی ۱۳۵۰ هزار بشکه در روز، قیمت هر بشکه نفت صادراتی ۶۵ یورو، نرخ تسعیر-ریال ۳۱ هزار تومان، مقدار صادرات گاز طبیعی ۱۱

به میزان ۶۴۷۸/۷ همت برآورد شده است که در مقایسه با بودجه سال ۱۴۰۲، به میزان ۲۹/۷ درصد رشد داشته است. بودجه عمومی دولت در لایحه سال ۱۴۰۳ برابر با ۲۷۳۷،۱ همت است که ۴۲ درصد از بودجه کل کشور را تشکیل می‌دهد. این سهم در مقایسه با بودجه سال ۱۴۰۲، ۲ درصد کاهش یافته است. برای شرکت‌ها، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت بودجه، ۳۷۴۱/۵ همت برآورد شده که در مقایسه با بودجه عمومی دولت، رشد بیشتری را تجربه کرده است. براین اساس، سهم بودجه شرکت‌ها، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت در بودجه سال ۱۴۰۳، از ۵۶ درصد در قانون بودجه ۱۴۰۲، به ۵۸ درصد در ۱۴۰۳ افزایش یافته است.

بر اساس اصلاحیه مجلس، رقم کل بودجه از حیث منابع و مصارف برابر با ۶۴۵۸/۷ همت به شرح زیر نهایی شده است.

- منابع بودجه عمومی دولت از لحاظ درآمدها و واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای و مالی و مصارف بودجه عمومی دولت از حیث هزینه و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و مالی بالغ بر ۲۸۳۷/۱ همت شامل منابع عمومی (۲۵۶۲ همت) و درآمد اختصاصی وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی (۲۷۵۱ همت).
- بودجه شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت از لحاظ درآمدها و سایر منابع تأمین اعتبار بالغ بر ۳۷۴۱/۵ همت و از حیث هزینه‌ها و سایر پرداخت‌ها بالغ بر ۳۷۴۱/۵ همت.

واگذاری دارایی‌های مالی تأمین کند. در واقع میزان وابستگی منابع عمومی بودجه سال 1403 به فروش اوراق مالی و اسلامی، 10/3 درصد بوده که در مقایسه با قانون بودجه 1402، کاهش یافته است.

در مقایسه خالص تراز عملیاتی، تراز سرمایه‌ای و تراز دارایی‌های مالی در لایحه 1403 در مقایسه با بودجه 1402، می‌توان اشاره کرد که هر سه تراز یادشده کاهش یافته است. به بیان دیگر، بودجه سال آینده بیشتر مبتنی بر درآمدهای مالیاتی تدوین شده و برآورد تأمین مالی بودجه از محل واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای و مالی برخلاف سال‌های گذشته کاهش یافته است. با توجه به اینکه در بخش اول لایحه ارائه شده، تنها به احکام بودجه و سقف‌های کلی اشاره شده است، امکان بررسی جزئیات بیشتر از لایحه بودجه 1403 وجود ندارد. تبصره‌های 16 گانه در فصل احکام، در واقع برنامه‌های دولت برای سال آینده به شمار می‌آید که نیاز به بررسی جزئیات بیشتر دارد. در ادامه این گزارش، برخی از مهم‌ترین تبصره‌های فصل احکام از جمله اشتغال، عوارض و مالیات، آب و کشاورزی، نفت و گاز، هدفمندی یارانه‌ها، صنعت و معدن و مسکن با توجه به اصلاحات و الحاقات انجام شده از سوی مجلس شورای اسلامی مورد بررسی قرار گرفته و ابعاد آن تحلیل شده است و در نهایت، راهکارهای پیشنهادی ارائه می‌شود.

میلیارد مترمکعب در سال، قیمت صادراتی هر مترمکعب گاز طبیعی 0/29 یورو و سهم صندوق 40 درصد است. با توجه به شرایط نااطمینانی در بازار جهانی نفت از سوئی و احتمال تشدید تحریم‌ها از سوی دیگر، تحقق حتی این میزان درآمد نفتی از دید کارشناسان نامطمئن است. تراز دارایی‌های سرمایه‌ای در سال آینده، 272 همت بوده که در مقایسه با قانون بودجه سال 1402، 23/9 درصد کاهش یافته است. به بیان دیگر، تراز مثبت سرمایه‌ای بودجه کمتر برای هزینه جاری در بودجه سال 1403 مورد توجه قرار گرفته است. نکته مهم در بحث خالص واگذاری دارایی‌های سرمایه در بودجه سال 1403 این است که پیش‌بینی می‌شود اعتبارات عمرانی در این لایحه در مقایسه با بودجه سال 1402 تغییری نکند. این موضوع زنگ خطری برای تحرک سرمایه‌گذاری در سال آینده است.

در سقف واگذاری دارایی‌های مالی در سال 1403، رقم 319/2 همت پیش‌بینی شده است که در مقایسه با بودجه سال 1402، 7/9 درصد افزایش یافته است. در بین اجزای واگذاری دارایی‌ها مالی، منابع حاصل از فروش و واگذاری اوراق مالی و اسلامی و سایر واگذاری‌های مالی به ترتیب با رشد 36/1 و 54/7 درصد در بودجه سال 1403 برآورد شده‌اند. این در حالی است که منابع حاصل از واگذاری شرکت‌های دولتی در سال آینده با کاهش 43/4 درصد تنها به میزان 60 همت برآورد شده است. در مجموع، خالص دارایی‌های مالی لایحه 1403، 35/9 همت بوده که در مقایسه با بودجه سال 1402، 63/1 درصد کاهش یافته است. به بیان دیگر، دولت در سال آینده کوشیده است هزینه‌های خود را کمتر از محل